

## ПОВЕРНЕННЯ СМИСЛІВ МАТРИЦІ ІДЕЇ НАЦІЇ ПОВОЄННОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЕМІГРАЦІЇ В ІНФОРМАЦІЙНЕ ПОЛЕ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

Монографія “Смислова матриця національної інформаційно-комунікаційної діяльності післявоєнної української еміграції”, підготовлена здобувачем В. А. Ковпак, висвітлює актуальні на сьогодні питання, пов’язані з формуванням дієвої соціальнокомунікаційної системи для забезпечення функціонування єдиного інформаційно-комунікаційного простору в сучасному інформаційному суспільстві.

В умовах інформаційної війни відставання України в інформаційній сфері, відсутність масштабної протидії інформаційним війнам потребує формування інформаційної культури особистості в умовах інформаційного суспільства на принципах системності, комплексності, технологічності, безперервності, діяльнісного підходу, формування інформаційного світогляду, що включає в себе формування інформаційних компетентностей.

Отже, у виданні наголошено, що поняття інформаційної культури особистості варто розуміти як умову створення єдиного комунікативного поля нації з включенням інформаційно-комунікаційної діяльності еміграційної громади, створення нею спільного комунікаційного простору, активізацією соціокультурних смислів концепту ідеї нації, що забезпечують комунікаційну ефективність ЗМК, етнокультурну компетенцію українців та інформаційну безпеку.

Саме українська еміграція за кордоном та її органи преси, весь мобілізаційно-апеляційний ресурс інформаційно-комунікаційної діяльності (радіомовлення, кіно, книговидання, система освітніх інститутів, музеїв, архівів, бібліотек тощо – усі складові ЗМК) були зосереджені на національно-культурній консолідації (особливо репрезентативним видався післявоєнний період), де українці і в сучасних складних політико-соціальних умовах знаходять витоки категоризації ідеї нації як історико-культурної домінанти, користуються публіцистичним нарративом згаданого періоду, що акумулює інтерпретаційну рецепцію журналістського спадку публіцистів, громадських діячів діаспори, соціетальний капітал – ідеологеми, символи, стереотипи, коди, які є важливим чинником спільного культурного, соціального досвіду тощо. Особливо це актуально в контексті комунікаційної діяльності еміграційної громади як на рівні діакронії, так і на рівні синхронії, коли важливо враховувати коди соціокультурних смислів, зіткнення в матеріалах державотворчих дискусій, що були завжди зумовлені історико-політичними чинниками, політичною орієнтацією авторів.

У цьому контексті монографія Ковпак Вікторії Анатоліївни, що порушує проблеми особливостей інтерпретації смислового наповнення концепту “ідея нації” в контексті інформаційно-комунікаційної діяльності післявоєнної української еміграції та сценаріїв смислоформування матриці ідеї нації в контексті українського державотворення, є актуальним.

Розділ видання, що висвітлює теоретико-методологічну частину дослідження, демонструє концептуальне поєднання структурно-функціонального підходу до інформаційно-комунікаційної діяльності (ІКД) української еміграції, що передбачає формалізацію структури системної моделі ІКД української політичної післявоєнної еміграції та УРСР у період 1945–1991 рр., синергетичного підходу, що дає можливість оперувати трансдисциплінарними поняттями, застосувати когнітивні схеми (нечітке когнітивне моделювання) для побудови матриці ідеї нації та схем динаміки розвитку домінантної вершини “смісл” під впливом п’яťох запропонованих дослідницею чинників, які функціонують у медіасфері: 1) смісл (не враховується в схемах динаміки); 2) ЗМК; 3) державне управління; 4) картина світу (соціальна міфологія); 5) ідеологія; 6) самоорганізація. Серед низки допоміжних методів і підходів (історичний, бібліографічний, компаративний, структурно-типологічний, семіотичний, критичний дискурс-аналіз та ін.) виокремлено національно-екзистенціальну методологію, що передбачає осмислення всієї сукупності дискурсів у категоріях захисту, утвердження та розвитку нації.

Оригінальність дослідження В. А. Ковпак, представленого в книзі, полягає в тому, що в ній на високому фаховому рівні науково аргументовано залежність конструювання соціетального капіталу, аксіогенези, (від)творення державотворчого смислового простору української нації після 1945 р. у контенті інформаційно-комунікаційної діяльності української еміграції в умовах самоорганізації від культурно-цивілізаційної парадигми – постмодернізму, характерної для країн Західної Європи та Америки II половини ХХ ст., що характеризувалася наданням платформи для трансформації соціетальної ідентичності та відродження феномена громадянського суспільства серед післявоєнної української еміграції в антагоністичній дихотомії до радянської постіндустріальної парадигми суспільства того ж періоду, розшифровано псевдоніми та криптоніми учасників медіасфери (редактори, автори часописів, ідеологи еміграційного нарративу) – “продуцентів смислів” – післявоєнної української діаспори; визначено

напрями національно-патріотичних дискусій у контексті перетину інформаційно-пресового та ідеолого-політичного дискурсів після 1945 р.

Варто зупинитися на структурі монографії, що вирізняється логічною структурно-нарративною послідовністю викладеного теоретичного й емпіричного матеріалу. Такі чинники, як вдала і продумана логіка викладення матеріалу, широта й різноманітність опрацьованої автором джерельної бази, використання діаспорної та зарубіжної історіографії, забезпечують достовірність та обґрунтованість викладених положень, висновків і рекомендацій.

Кожен з чотирьох розділів видання порушує різні пласти теми. Продемонструвавши в першому розділі загальну характеристику українського еміграційного політикуму з типологією його формацій, їх інформаційно-комунікаційних органів і репрезентуючи історіографічний доробок діаспорних дослідників щодо національно-визвольного руху, автор збалансовано демонструє потенціал ідеолого-політичного та інформаційно-пресового дискурсів післявоєнної української еміграції.

Другий розділ книги демонструє теоретико-методологічну основу дослідження: розкриває параметри системного підходу до дослідження ІКД української громади закордоном, основні структурні характеристики комунікаційної ефективності українського еміграційного медіадискурсу, ідеологічні засади постмодернізму як трансляції в соціум соціальної міфології, що допомогли, синтезувавши весь складний комплекс теоретичних понять (соціальної/соцієтальної ідентичності; соціальної міфології/ідеології тощо), навести схему концепції розуміння феномена “діаспорна комплементарність; з’ясовує особливості соціальних/соціокультурних смислів, вироблених саме в результаті післявоєнної ІКД української еміграційної громади, що “забезпечило” смислове наповнення концепту “ідеї нації” і досліджуваного періоду, і сьогодення, особливо в складні буремні часи, символами, кодами тощо, що репрезентується в текстах зазвичай через маркери (образні смисли) – набір метафор.

У третьому розділі – “Національний нарратив як контент смислоформування ідеї нації в медіасфері української еміграції” – проаналізовано нарратив післявоєнної української еміграції як багатовимірний феномен, який можна представити як культурну технологію виробництва сенсу, спосіб переживання часу, як спосіб трансляції соціального знання та конструювання ідентичності, що дає змогу тлумачити, інтерпретувати історичне минуле, а не творити його. Цінністю

цього розділу є запропоновані фактори смислоформування ідеї нації та ілюстрація й обґрунтування інформаційних і концептуальних взаємодій домінуючих вершин представленої когнітивної моделі для аналізу сценаріїв генерування соціокультурних смислів, зокрема смислів концепту “ідея нації”, як націоідентифікаційної практики в умовах інформаційно-комунікаційної діяльності повоєнної української еміграції.

Автор В. А. Ковпак у четвертому розділі аналізує макротексти публіцистів, що дає змогу визначити філософічну аргументаційну базу, відмінності в акцентах і мотиваціях, ідеологічно-політичні пресові коди повоєнного історико-політичного періоду; зосереджується на кінопубліцистиці як потужному соціокомунікаційному каналі інформаційного простору, що є концентрованим багатоступеневим кодом репрезентації різних інформаційних моделей журналістської картини світу; розкриває рефлексії щодо значущості таких соціально-комунікаційних каналів, як бібліотеки, архіви і, загалом, книговидання за кордоном української спільноти та націотворчі інтенції українського радіомовлення, точніше українських редакцій, а частіше українських годин зарубіжного радіомовлення, яким займалися релігійні й національні організації, а фінансували українські та закордонні фірми. Обґрунтовано один із визначальних чинників збереження етнокультурної самобутності закордонних українців – шкільництво, діяльність наукових товариств, конференцій – як система національно-патріотичне виховання світового українства, його функціонування як етнокультурного феномена.

На основі глибокого наукового аналізу метатексту ІКД повоєнної української еміграції щодо трансляції та генерування соціокультурних смислів В. А. Ковпак продемонструвала важливі як для науки, так і для вироблення оптимальної стратегії інтеграції медіасфери як результату комунікації між інститутами суспільства в контексті державотворення, в умовах сучасної “війни смислів/війни інтерпретацій” результати, що дали змогу не тільки визначити інтерпретаційні особливості смислів, сценарії їх формування, а й зауважити на необхідності підвищення кіберкультури сучасним суспільством, зокрема електронними архівами та бібліотеками, що сприятиме етнокультурній компетенції нації в питаннях медіасфери зарубіжної україніки.

Описаний досвід є корисним для інших навчальних закладів.

Видання стане в нагоді науковцям і працівникам галузі соціальних комунікацій.

*Стаття надійшла до редакції 15.11.2016.*